

יתרו
ה' תשע"א
כתובת:
Oraysa10@gmail.com
il.com

אורח חיה

= פרשת יתרו =

לעילוי נשמת סבתתי, האשה צפורה הדסה בת ר' אברהם ברוך תנצב"ה

נלב"ע ט"ו בשבט תשע"א

הר סיני

יש לעיין בהבדל השמות שהיה להר, פעמים שנקרא הר סיני ופעמים חורב, פעמים הר האלקים.

במדרש (שמו"ר ב,ד): "ויבא אל הר האלהים חורבה, ה' שמות יש לו, הר אלהים, הר בשן, הר גבנונים, הר חורב, הר סיני. הר האלהים - ששם קבלו ישראל אלהותו של הקב"ה. הר בשן - שכל מה שאוכל אדם בשיניו בזכות התורה שניתנה בהר, וכן הוא אומר (ויקרא כו) אם בחקותי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם. הר גבנונים - נקי כגבינה, נקיים מכל מום. הר חורב - שממנו נטלו סנהדרין רשות להרוג בחרב, ורבי שמואל בר נחמן אמר, שמשם נטלו עובדי גלולים איפופסין שלהם, שנאמר (ישעיה ס) והגויים חרב יחרבו - מחורב יחרבו. הר סיני - שממנו ירדה שנה לעובדי כוכבים".

ולכשנתבונן נראה, שבכל התורה בא הביטוי 'הר האלקים' רק לגבי משה: [א] (ד, כז) וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַהֲרֹן לֵךְ לְקַרְאֵת מֹשֶׁה הַמִּדְבָּר וַיֵּלֶךְ וַיִּפְגְּשֵׁהוּ בְּהַר הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁק לּוֹ: [ב] (יח,ה) וַיָּבֵא יִתְרוֹ חֵתָן מֹשֶׁה וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ אֶל מֹשֶׁה אֶל הַמִּדְבָּר אֲשֶׁר הוּא חֵתָה שֵׁם הַר הָאֱלֹהִים: [ג] (כד,יג) וַיִּקַּם מֹשֶׁה וַיְהוֹשֶׁעַ מִשְׁרָתוֹ וַיַּעַל מֹשֶׁה אֶל הַר הָאֱלֹהִים: [אכן גם לגבי אליהו נאמר כן (מ"א יט,ח), אבל בתורה נזכר כן רק לגבי משה, וגם שם היה ענין דומה למשה כמבואר במדרשים]. גם משה נקרא 'איש האלקים'.

לשון סיני נזכר רק לגבי תורה ומצוות שניתנו, ואציגה כמה דוגמאות: [א] (שמות לד, לב) וְאַחֲרֵי כֵן נִגְשׂוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּצְוּם אֶת כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אִתּוֹ בְּהַר סִינַי: [ב] (ויקרא ז, לח) אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי בְּיוֹם צִוּתוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶת קַרְבְּנֵיהֶם לִיקָן בַּמִּדְבָּר סִינַי: [ג] (שם כה,א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר: [ד] (שם כו,מו) אֲלֵה הַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים וְהַתּוֹרֹת אֲשֶׁר נָתַן ה' בֵּינוֹ וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי בְּיַד מֹשֶׁה: [ה] (שם כז, לד) אֲלֵה הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינַי : ו] (במדבר ג,א) וְאֵלֶּה תּוֹלְדוֹת אֶהְרֹן וּמִשֵּׁה בְיוֹם דְּבַר ה' אֶת מִשֵּׁה בְהַר סִינַי : ז] (נחמיה ט,יג) וְעַל הַר סִינַי יִרְדֹּת וְדַבֵּר עִמָּהֶם מִשְׁפָּטִים וְתַתֵּן לָהֶם מִשְׁפָּטִים יִשְׂרָאֵל וְתוֹרוֹת אֲמַת חֻקִּים וּמִצְוֹת טוֹבִים :

כמו"כ בספר דברים מכונה הר סיני רק בשם חורב : א] (א,ב) אַחַד עָשָׂר יוֹם מִחֹרֵב דָּרַךְ הַר שְׁעִיר עֵד קָדֵשׁ בְּרִנֵּעַ : ב] (א,ו) ה' אֱלֹקֵינוּ דָּבַר אֲלֵינוּ בְּחֹרֵב לֵאמֹר רַב לָכֶם שִׁבְתָּ בְּהַר הַזֶּה : ג] (א,יט) וְנִסַּע מִחֹרֵב ... ד] (ד,י) יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ בְּחֹרֵב בְּאֵמֹר ה' אֵלֵי הַקְּהֵל לִי אֶת הָעָם וְאֲשַׁמְעֵם אֶת דְּבָרֵי אֲשֶׁר יִלְמְדוּן לִירְאָה אֹתִי כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל הָאָדָמָה וְאֶת בְּנֵיהֶם יִלְמְדוּן : ה] (ד,טו) וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֵׁיכֶם כִּי לֹא רְאִיתֶם כָּל תְּמוּנָה בְיוֹם דְּבַר ה' אֱלֹיכֶם בְּחֹרֵב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ : ו] (ה,ב) ה' אֱלֹקֵינוּ כָּרַת עִמָּנוּ בְּרִית בְּחֹרֵב : ז] (ט,ח) וּבְחֹרֵב הִקְצַפְתָּם אֶת ה' וַיִּתְאַנֶּף ה' בְּכֶם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם : ח] (יח,טו) כָּכֵל אֲשֶׁר שָׁאַלְתָּ מֵעַם ה' אֱלֹקֶיךָ בְּחֹרֵב בְיוֹם הַקְּהֵל לֵאמֹר לֹא אֶסָּף לְשִׁמְעַ אֶת קוֹל ה' אֱלֹקֵי וְאֶת הָאֵשׁ הַגְּדֹלָה הַזֹּאת לֹא אֶרְאֶה עוֹד וְלֹא אָמוּת : ט] (כח,טט) אֵלֶּה דְבָרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מִשֵּׁה לְכָרַת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מוֹאָב מִלְּבַד הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת אֲתָם בְּחֹרֵב : י] הַפַּעַם הַעֲשִׂירִית נֹזֵכַר 'הַר' (שמות לג,ו) וַיִּתְנַצְּלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֵדִים מֵהַר חוֹרֵב : אולם לשון 'סיני' נזכר לענין קבלת התורה והמצוות, ועל זמן קבלת התורה.

ולשון גבנונים ובשן נזכר בסמיכות להר האלקים, כמו שנאמר (תהלים סח,טז) הַר אֱלֹהִים הַר בְּשָׁן הַר גִּבְנוֹנִים הַר בְּשָׁן.

מענה נשכיל בביאור הבדל השמות להעמיק בדברי חז"ל. כי בעת מעמד הר סיני נשתנו ה' דברים בעולם, אלא שכולם תלויים זה בזה. א] נכרת ברית עם ישראל, ב] הברית היא על קבלת המצוות וקיומם, ג] לכן היתה התגלות ה' לכל ישראל, ד] כתוצאה מכך נבדלו ישראל במה שהם צריכים להיות נקיים מחטא, ה] ובכל אלה תלויה פרנסתם.

'חורב' מציין את הברית שכרתנו עם ה', ברית זו נזכרת בסוף פרשת משפטים, שקרא משה בספר הברית והם קבלו על עצמם לקיים ולקבל את המצוות, אז אמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. זוהי ההכנה של קבלת התורה 'והיו נכונים ליום השלישי'. [הברית גם על שם החרב, חרב נוקמת נקם ברית].

'סיני' מציין את 'אתה בחרתנו מכל העמים', במה שיוקדשתנו במצוותיך, לכן נזכר לשון הר סיני לגבי קבלת המצוות, ממילא נגזר שיהיה שנאה לאומות שאינם בכלל חלק ה' והקדושה, ונרמז שגם ישראל הם לא יקיימו את התורה יהיו שנואים.

'הר האלקים' מציין את ההתגלות על הר סיני, אולם ההתגלות הגמורה זכה לה רק משה הניגש אל הערפל, לכן בתורה נזכר לשון זה רק לגבי משה רבינו.

אולם בתהלים נוסף, שההגדרה של הר האלקים גרמה גם להר גבנונים, היינו שהם צריכים להיות נקיים מחטא קרובים אל האלקים, וכל איש ואשה כפי הכנתם זוכים להשראת השכינה עליהם (כמבואר בתנב"א), ועוד נוסף, שהצורה שבה האדם זוכר את ה' להתרחק מחטא הוא 'הר גבנונים הר בשן', כי אם בחוקתי תלכו ונתתי וכו' ואם לא תלכו יבוא העונש. פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון הוא המשקף את ההשגחה הפרטית על כל אדם בכל עת, ושני אלה הם ענפים מהר האלקים.

אולי יש מקום להסביר, שהעניינים שהיו שם בהר בעת קבלת התורה מרמזים על שמות אלו. שהיו שם קולות וברקים וענן כבד וקול שופר ולבסוף וירד ה' על הר סיני. ירידת ה' היא 'הר האלקים', האש והעשן הם הר האלקים, האש הגדולה מרמז על שצריכים להיות נקיים מחטא, וגם מרמז על ההנהגה הנסתרת של הפרנסה, וזהו העשן שבו מסתתרת ההנהגה של הפרנסה. והם הקולות והברקים, קול הוא בחוקתי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, והברקים הם ברקים למטר עשה.

הענן הכבד רומז למצוות הניתנות באהל מועד המכוסה בענן בעת ירידת הכבוד לדבר עם משה.

קול השופר מרמז על הברית, ולכן בעת שיקיימו את הברית וה' בשופר יתקע והלך בסערות תימן, ואפשר שכל ענין תקיעת שופר של ר"ה הוא ההמלכה מחדש וחיזוק וקיום הברית שהוא אלקינו ואנחנו עם מרעיתו וצאן ידו.

ההכנות למעמד הר סיני

(יט, ג) ומשה עלה אל האלקים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כזה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל: (ד) אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על פנפי נשרים ואבא אתכם אלי: (ה) ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ: (ו) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל: (ז) ויבא משה ויקרא לזקני העם וישם לפניהם את כל הדברים האלה אשר צוהו ה': (זז) ויענו כל העם ויזדו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה וישב משה את דברי העם אל ה': (ט) ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם ויגד משה את דברי העם אל ה': (י) ויאמר ה' אל משה לך אל העם וקדשתם היום ומוזר וכבסו שמלתם: (יא) והיו נכנים ליום השלישי כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני: (יב) והגבולת את העם סביב לאמר השמרו לכם עלות בהר ונגע בקצהו כל הנגע בהר מות יומת: (יג) לא תגע בו יד כי סקול יסקל או ירה יירה אם בהמה אם איש לא יזיח במשף היכל המה יעלו בהר: (יד) וירד משה מן ההר אל העם ויקדש את העם וכבסו שמלתם: (טו) ויאמר אל העם הו נכנים לשלישת ימים אל תגשו אל אשה: (טז) ויהי ביום השלישי בהית הבקר ויהי קולת וברקים וענן כבד על ההר וקל שפך וזק מאד ויזורד כל העם אשר במוזנה: (יז) ויצא משה את העם לקראת האלהים מן המוזנה ויניצבו בתונית ההר: (יז)

והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן ויזרד כל ההר מאד: (יט) ויהי קול השופר הולך וזזוק מאד משה ידבר והאלהים יענו בקול: (כ) וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר ויקרא ה' למשה אל ראש ההר ויעל משה: (כא) ויאמר ה' אל משה רד העד בעם פן יהרסו אל ה' לראות ונפל ממנו רב: (כב) וגם הכהנים הנזשים אל ה' יתקדשו פן יפרץ בהם ה': (כג) ויאמר משה אל ה' לֹא יוכל העם לעלות אל הר סיני כי אתה העדתה בנו לאמר הגבל את ההר וקדשתו: (כד) ויאמר אליו ה' לֹךְ רד ועלית אתה ואהרן עמך והכהנים והעם אל יהרסו לעלות אל ה' פן יפרץ בם: (כה) וירד משה אל העם ויאמר אליהם: ס

שמות פרק כד (א) ואל משה אמר עלה אל ה' אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מוקני ישראל והשתוויתם מרוזק: (ב) ונגש משה לבדו אל ה' והם לא יגשו והעם לא יעלו עמו: (ג) ויבא משה ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל המשפטים ויען כל העם קול אֶזוֹד ויאמרו כל הדברים אשר דבר ה' נעשה: (ד) ויכתב משה את כל דברי ה' וישכם בבקר ויבן מזבוח תזות ההר ושתיים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי ישראל: (ה) וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עלת ויזבחו זבוחים שלמים ליהוה פרים: (ו) ויקחו משה וזצי הדם וישם באגנת וזצי הדם ורק על המזבוח: (ז) ויקחו ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע: (ח) ויקחו משה את הדם ויזרק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה: (ט) ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מוקני ישראל: (י) ויראו את אלהי ישראל ותזות רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר: (יא) ואל אצילי בני ישראל לא שלחו ידו ויזו את האלהים ויאכלו וישתו: ס

ביאורים:

צריך לדעת, ששני פרשיות נאמרו על הימים שקדמו למעמד הר סיני, האחד כאן בפרשה דידן, והשניה בפרשת משפטים. אי אפשר להבין את הנאמר באחת מהן בלא ההשלמה מפרשיה שניה.

עם העיון נראה, שההבדל ביניהן הוא, שפרשת יתרו מדברת על ההכנה למתן תורה שבאה מאת ה', ואילו הנאמר בפרשת משפטים מדבר על צורת קבלת התורה מצד ישראל והכנתם אליה. אולם ישנם דברים השייכים כאן וכאן וכמו שיבואר בס"ד.

עוד צריך להדגיש, שהפרשה האמורה במשפטים באה להסביר את החסר בפרשת יתרו.

מענה נבוא בס"ד לביאור בכתובים, מיוסדים על אדני פז דברי חז"ל והרחבת דברים.

א. (ג) וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל הָאֱלֹקִים וַיִּקְרָא אֵלָיו ה' בֵּין הָהָר - יש מקום להבין שמושה עלה מעצמו ותוך כדי עלייתו קרא אליו ה' מן ההר, על זה נזכר בפרשת משפטים (כד, א) וַיֹּאֲל מֹשֶׁה אָמַר עָלָה אֶל ה' ה' היינו שקדמה קריאה לעלייה, באופן שהסבר הפסוק כאן הוא שמושה עלה אל האלקים בעת שקרא אליו ה' מן ההר¹. אלא שעדיין צ"ב מדוע נכתב הפסוק הפוך. נראה לומר, שזה גופא ההדגשה כאן בפסוקים, שכל ענינם סובב את ההכנה מצד הקב"ה, ולכן גם ומושה עלה נבע משום שויקרא ה' אליו, לא כמו שמצאנו פעמים שמושה נגש מעצמו לדרוש את ה'.

ב. ומה נאמר לו שם?: לְאָמֹר כֹּה תֹאמַר לְבֵית יִעֲקֹב וְתִגִּיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: נראים הדברים, שלעומת הפסוק הלזה נזכר בפרשת משפטים (כד, א-ב) כֹּךְ: וַיֹּאֲל מֹשֶׁה אָמַר עָלָה אֶל ה' אֶתְּהָרְךָ וְנָדַב וְאָבִיהוּא וְשִׁבְעִים מִזְקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם מִרְחֹק: וּנְגַשׁ מֹשֶׁה לְבָדוֹ אֶל ה' וְהֵם לֹא יִגְשׁוּ וְהָעַם לֹא יַעֲלוּ עִמּוֹ: ביאורם של דברים. הנה מצות הגבלה מן ההר יש בה טעם נגלה, מאחר שאין כל העם שוים בקרבם אל ה', כמו שאין שוויון בחכמתם ובנבואתם ודרגת קדושתם, כך גם בעת השראת השכינה צריכים להתנהג כראוי להם. הדוגמא הפשוטה לזה היה בבית המקדש, שככל שהמקום יותר פנימי דרגתו גבוהה יותר לענין טומאה ולענין איסור ביאה, ובעזרת כהנים כבר נאסר לישראל להכנס, ובהיכל נאסר גם ללוים, וקה"ק הותר רק לכה"ג לאחר עבודת יום הכפורים. כיו"ב היה בהר, שמושה ככה"ג המשמש לפני ולפנים, אולם אהרן נדב ואביהו והזקנים הותר להם להתקרב קצת לעלות בהר אולם להשתחוות מרחוק בלבד. ובפרשת יתרו משמע שלא היה מציאות לעלות בהר, אולם בפרשת משפטים נתבאר שלחלק מן העם הותר להעלות.

וכך סדר לימוד התורה לדורות. משה היתה דרגת נבואתו גדולה מכל הנביאים שהיה נביא תורה - פה אל פה אדבר בו, לאחריו דרגת הנביאים, ולאחריהם דרגת כל העם שאינם נביאים. אולם גם בדרגת הנביאים היה ג' דרגות, דרגת אהרן דרגת נדב ואביהו ודרגת שבעים הזקנים. [לענין זה מבואר בסדר משנה (עיין עירובין נד: ושם איירי לאחר מיתת נוי"א)].

בזה תבין, שעל משה לא נאמרה מצות הגבלה, יען כי בכל ביתי נאמן הוא, ולאחרון וכו' נאמרה מצות הגבלה אלא שהם 'עולים עמו', לעומת העם שאין עולים עמו, הנביאים ניתן להם לעלות עם משה, לא עד מקום משה אולם מכח משה הרי הם עולים בסולם העולה בית קל, לא להוסיף על דבריו שהרי אין נביא רשאי לחדש דבר, אלא להוליך את העם בדרכי ה', וללמדם תורת משה, נמצא שהם עולים עמו, היינו לסייע לו ולסייע לעם ללכת בדרכי ה', לא מצד עצמם.

הנביאים, הם המה ה'ממלכת כהנים וגוי קדוש', היינו שאהרן וכו' וע' הזקנים הם הכהנים וכו', שהעם הם הפשוטים שלאחר עבודת מצרים לא היה בהם עדיין חכמה ותבונה, ולכן בעת התגלות הנבואה והקדושה במעמד קבלת התורה היו כעומדים מרחוק ולא הותר להם אפילו לגעת בקצהו,

¹ ועיין שם רש"י שקריאה זו היתה ביום ד' ושם נצטוה על הפרשה. אלא שמאידך גיסא צ"ע שהרי הכתוב מדבר על עצם המעמד כיצד יעלו להר, אלא מוכח שתירתי קמ"ל. [א] שקדמה קריאה לעליה, [ב] שבעת קבלת התורה עלו הזקנים וכו' בהר.

כי לא היו עדיין בדרגה זו. אבל הנביאים הותר להם לעלות בהר אולם לדרגת משה לגשת אל האלקים זה לא יכלו, דרגה זו נשארה רק למשה לדורות. על ידי זה הובטח לו וגם בך יאמינו לעולם כמו שיתבאר בס"ד להלן.

ההבנה בזה שהם הכהנים, כי כמו שהכהנים הם משרתי ה' בענין העבודה, כך הנביאים הם כהנים בממלכת התורה. אכן לאחר חטא העגל ניתן גם ענין הכהונה בתורה לשבט לוי - יורו משפטיך ליעקב, ורובם של נביאים בירושלים ולכאן רובם היו לויים וכהנים.

מעתה נבין, שבעת שהודיע משה לבניו של מקום על קבלת התורה, היה הבדל גדול בדברים. לעם מצד פשטותו הוצרך לקרבם אל הענין בהבטחת טוב הניכר להם, ואילו לגדולים שבהם היו צריכים להודיע שכר וענין אחר לקרבם אל ההתחייבות וההשתעבדות למקום.

'בית יעקב' הם כלל העם, ובית הוא במונח 'משפחה', היינו משפחת יעקב, והם כלל העם, אולם היו בהם גדולים וצדיקים שהם 'בני ישראל' שניכר עליהם שהם בני ישראל אביהם יעקב בחיר האבות דרגה דתורה.

לכלל העם יאמר (ד) **אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי זְשָׁרִים וְאָבֹא אֶתְכֶם אֵלַי:** (ה) **וְעַתָּה אִם שָׂמוּעַ תִּשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי וּשְׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי וְהִיִּיתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָל הָאָרֶץ:** מאחר שראיתם היד הגדולה, וראיתם שמירת ה' עליכם כנשר יעיר קנו ישאחו על אברתו במה שה' בדד ינחנו, הנה יבינו גודל התועלת שיפיקו ממה שיכנסו בברית ה', שהרי בזה יהיו מושגחים מאתו. ועוד יפיקו תועלת גדולה במה שיהיו סגולה לכל העמים, היינו שכל העמים ינשאו ויתנו להם סגולת מלכים. עוד תועלת יהיה להם שטוב הארץ יהיה להם, 'כי לי כל הארץ'. אולם כל הדברים האלה נאמרים לפשוטי העם המשיגים רק ענינים של תועלת גשמית.

אבל (ו) **וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְלֶכֶת כְּהֹנִים וְגוֹי קְדוֹשׁ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבַּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:** 'אתם' בני ישראל, לכם יהיה התועלת במה שתהיו משיגים דרגות ועונג רוחני צרוף, שתהיו 'ממלכת כהנים' משרתים פני ה', וגם תהיו 'גוי קדוש', להשיג דרגות הנבואה והקדושה העליונים. דרגה זו תובטח רק לבני ישראל, ולכן 'אלה הדברים' היינו שתהיו ממלכת כהנים וגוי קדוש זה יאמר רק למעולים שבעם הנקראים 'בני ישראל'. (ועיין מלבי"ם קרוב לזה).

אין בדברים אלו סתירה למאמרם שבית יעקב אלו הנשים ובני ישראל אלו הזכרים. כי אמונת הנשים ענינה יראת העונש והשגת הדברים הנראים בחוש, אולם השגת הזכרים והמעולים היא האמונה וההשגה הגבוהה יותר, כי כך קבעה החכמה העליונה שתפקיד האנשים לעסוק במושכלות לעסוק בתורה ולהשיג נתיבותיה. לכן בית יעקב הם אנשי הבית שדרגתם בדרגה המכונה 'יעקב', אולם 'בני ישראל' הם אלו שניכר עליהם שהם בני ישראל אביהם. (וכך גם משמע לי בתרגום ירושלמי).

ג. (ו) וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיִּקְרָא לְזִקְנֵי הָעָם וַיֵּשֶׁב לִפְנֵיהֶם אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּהוּ ה': (ח)
וַיַּעֲנוּ כָּל הָעָם יִזְדָּדוּ וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע מֹשֶׁה אֶת דְּבָרֵי הָעָם אָל ה': (ט)
וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הִנֵּה אֲנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעָבֹר הָעֵנָן בְּעַבְיֹר יִשְׁמַע הָעָם בְּדִבְרֵי עַמְךָ וְגַם
בְּךָ יֵאמְרוּ לְעוֹלָם וַיִּגַּד מֹשֶׁה אֶת דְּבָרֵי הָעָם אָל ה': (י) וְהִנֵּה הַגְּדָה שְׂנִיָּה לֹא נִתְבָּאֵר בַּהּ מִה הֵגִיד
וּמִה הָיוּ דְבָרֵי הָעָם. נִרְאָה שֶׁכַּנְגַּד פְּסוּקִים אֵלּוּ, נֹאמֵר בְּפִרְשַׁת מִשְׁפָּטִים (כד,ג): וַיָּבֹא מֹשֶׁה וַיִּסְפֹּר
לְעָם אֶת כָּל דְּבָרֵי ה' וְאֵת כָּל הַמִּשְׁפָּטִים וַיַּעַן כָּל הָעָם קוֹל אֶחָד וַיֹּאמְרוּ כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה'
נַעֲשֶׂה:

בְּפִרְשַׁת יִתְרוֹ מְסוּפֵר כִּי צַד הִיָּה סֹדֵר הַדִּיבּוּר עַל מִנַּת שִׁיתִּקְבְּלוּ הַדְּבָרִים, שְׁבַעֲת שְׁקֵרָא לְכֻלָּל הָעָם
הַעֲמִידוֹ זִקְנִים בְּרֵאשִׁים, וְכֵן הַסֹּדֵר הַרְאוּי (כַּמְבּוֹאֵר בְּפִרְשַׁת נִצְבִים), וְזִקְנִים הִלְלוּ אִינִים זִקְנִים שְׁקֵנו
חִכְמָה שֶׁהֵם מֵתוֹאֲרִים כֹּאן בְּשֵׁם כַּהֲנִים, אֲלֵא הֵם זִקְנֵי הָעָם מִצַּד שְׁנוֹתֵיהֶם. וְלֹאֲחֵר שֹׁאמֵר לֵהֵם
אֲמִירַת 'כִּה תֵאמֵר לְבֵית יַעֲקֹב וְכוּ', עֵנו כֹּל הָעָם יַחְדָּיו שֶׁהֵם מִקְבְּלִים עֲלֵיהֶם אֶת הַדְּבָרִים.

בְּיוֹם הַמַּחֲרַת הַשִּׁיב מֹשֶׁה אֶת דְּבָרֵי הָעָם אֵל ה', וְאִז נֹאמְרָה לוֹ מִצּוֹת הַפְּרָשָׁה וְהַגְּבֵלָה, מֹשֶׁה יִרְד
וְהוֹדִיעַ לֵהֵם מִצּוֹת אֵלּוּ, וְעַל זֶה אִמְרוּ 'כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה', וְזֶהוּ הַנֹּאמֵר בְּפִרְשַׁת
מִשְׁפָּטִים, שֶׁגַם עַל מִה שִׁסִּיפֵר מֹשֶׁה לְעַם שִׁיְהִיו סְגוּלָה וְגַם עַל הַהֲלָכוֹת הַנְּגוֹזֹרוֹת מִקְבֵּלַת הַתּוֹרָה
שֶׁהֵם מִצּוֹת הַפְּרָשָׁה וְהַגְּבֵלָה, עַל כּוֹלָם אִמְרוּ שֶׁכָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' יַעֲשׂוּ. הַגְּדָה זֶה שֶׁל הָעָם הוֹדִיעַ מֹשֶׁה
לְהַקְבִּיָּה לְמַחֲרַת.

וְכֵן בִּיאוֹר הַפְּסוּק: וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הִנֵּה אֲנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעָבֹר הָעֵנָן בְּעַבְיֹר יִשְׁמַע הָעָם
בְּדִבְרֵי עַמְךָ וְגַם בְּךָ יֵאמְרוּ לְעוֹלָם וַיִּגַּד מֹשֶׁה אֶת דְּבָרֵי הָעָם אָל ה': פְּסוּק זֶה הִינּוּ הַקְּדָמָה
לְפִסּוּקִים הַבְּאִים אַחֲרָיו. יֹאמֵר, שֶׁמֵּאֲחֵר שִׁצּוֹרֵת קִבְּלַת הַתּוֹרָה תִּהְיֶה שִׁמְשָׁה יִגֵּשׁ אֶל הָעֵרְפֵל, לְכֹן
צְרִיכִים לְהַדְּגִישׁ אֶת הַדְּרָגוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה בְּמִסִּירָתָהּ וּבִצּוֹרָתָהּ לְדוֹרוֹת. שֶׁבְּכַדִּי שִׁיְהִיָּה מֹשֶׁה בְּדִרְגָּה
גְּבוּהָה מֵעַל כּוֹלָם, צְרִיכִים שֶׁכָּל הָעָם לֹא יוֹכְלוּ לְעֹלּוֹת בְּהַר מְשׁוֹם קְדוּשָׁתוֹ, וְצָרִיךְ שִׁיתְּקַדְּשׁוּ מֵאֲשֶׁה,
וְאִז יִשְׁכִּילוּ גוֹדֵל קְדוּשַׁת וְדִרְגַּת מֹשֶׁה, שֶׁהוּא נִיגֵשׁ וּפְרוּשׁ מֵאֲשֶׁה. וְכַדִּי שִׁיאִמְנוּ בּוֹ לְעוֹלָם שֶׁזֶה כּוֹלָל
כָּל הַנְּבִיאִים אַחֲרָיו, צְרִיכִים שֶׁגַם הֵם יַעֲלוּ עִמּוֹ לְהַר כַּמְבּוֹאֵר בְּפִרְשַׁת מִשְׁפָּטִים וְלִהְלֹךְ שֶׁהַכְּהֵנִים
יַעֲלוּ עִמּוֹ אֲלֵא שֶׁלֹּא יִגֵּשׁוּ. לְאַחַר שִׁצִּיּוּהָ עֲלֵיהֶם מִצּוֹת פְּרִישָׁה וְהַגְּבֵלָה אִמְרוּ הָעָם כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה'
נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע וּמֹשֶׁה הֵגִיד לְמַחֲרַת אֶת דְּבָרֵי הָעָם אֵל ה' (כַּמְבּוֹאֵר בְּרִש"י), וְלִכֵּן פְּסוּק זֶה הוּא רֵק הַקְּדָמָה
לְפִסּוּקִים אַחֲרָיו. הִינּוּ מִצּוֹת הַגְּבֵלָה וּפְרִישָׁה.

לֹא הַסְּפָקֵתִי לְסִיִּים אֶת כָּל הָעֵנִין. אֲוֹלָם אֲצִיִּין שֶׁבְּפִרְשַׁת מִשְׁפָּטִים מֵתוֹאֵר כָּל מִה שֶׁעֲשֶׂה מֹשֶׁה בְּיוֹם
הַחֲמִישִׁי, הִינּוּ כְרִיתַת הַבְּרִית עִם יִשְׂרָאֵל וְקִבְּלַת הַתּוֹרָה, וְשֵׁם אִמְרוּ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, וְנִכְתַּב רֵק שֵׁם,
כִּי שֵׁם אִיִּירִי בְּחֻלְקִים שֶׁל קִבְּלַת הַתּוֹרָה מִצַּד יִשְׂרָאֵל, אֲוֹלָם כֹּאן מְדוּבָר עַל קִבְּלַת הַתּוֹרָה מִצַּד
הַקְּבִיָּה, וְדוּק.

שַׁבַּת שְׁלוֹם וּמְבוֹרָךְ